

Raziskovalna naloga s področja zgodovine

PRISPEVEK K ZGODOVINI MAJDIČEVE DRUŽINE V ZGORNJIH JARŠAH

Avtorici: Anja Mihelič in Klavdija Slapar, 9. razred devetletke

Mentorici: Vilma Vrtačnik Merčun in Ida Fidler

POVZETEK

Majdičeva družina je bila vse do 2. svetovne vojne zelo premožna, pomembno pa je tudi prispevala k razvoju naših krajev. **Peter Majdič** (1823-1908), lastnik velikega valjčnega mlina v Zgornjih Jaršah, je imel posebno velike zasluge pri izgradnji kamniške železnice skozi Jarše in Domžale. Na zborovanju za gradnjo kamniške proge 6. oktobra 1886 v Ljubljani je kupil večje vsote delnic, za železniško progo pa odstopil tudi največ zemljišča. Zaradi tega gradnje niso več načrtovali skozi Mengeš, ampak skozi območje tedanje občine Jarše. V šolski kroniki mengeške šole je zabeleženo, da je Peter Majdič pogosto prispeval denar tudi za šolsko mladino. Poleg tega je bil Peter Majdič leta 1899 med ustanovitelji Vodne zadruge desnoobrežne Mlinščice. Tedaj so njegove naprave predstavljale 44 % skupnih moči vseh vodnih naprav tedaj številnih mlinarjev in žagarjev z območja Jarš in Rodice, dajal pa je kar 49 % vseh prispevkov, ki so uporabniki vodne moči s tega območja vsako leto prispevali za delovanje te Vodne zadruge. Peter Majdič je dal zgraditi lično kapelo v Zgornjih Jaršah. V ustnih virih se je ohranilo tudi, da je daroval dragocene lestence ter tlake za mengeško cerkev in enake lestence za grobeljsko cerkev. Prispeval je denar tudi za gradnjo

društvenega doma v Mengšu in finančno podprl vrsto takratnih cerkvenih in javnih prireditvev. Posebno veliko zaslug pa je imel Peter Majdič pri izgradnji šole v Jaršah. Občini Jarše je leta 1906 posodil večjo vsoto denarja, da je šola lahko zgradila, kasneje pa je celotno posojilo odpisal. Dve leti zatem je umrl, Občina Jarše pa je njemu v zahvalo v veži novega šolskega poslopja vzdala spominsko ploščo. To so po drugi svetovni vojni odstranili. Po njegovi smrti je starejši sin **Franc Majdič** mlin v Jaršah temeljito prenovil, da je tedaj veljal za najsodobnejšega na Kranjskem. Žal pa je ta velik mlin leta 1922 pogorel. Na pogorišču je na pobudo **Petra Majdiča** (mlajšega) v sodelovanju s sudetskimi Nemci zrasla Tovarna platnenih izdelkov (kasneje Induplati), Majdičevi pa so tako postali delničarji.

Majdičeva družina je živela v lepo opremljeni graščini, kjer so imeli več hlapcev in dekel ter vrtnarja, da so vzdrževali in obdelovali njihovo veliko posestvo. Ohranili so se dnevnik vrtnarja in oskrbnika **Ignaca Gorenjca**, ki je vodil vsa dela na posesti ter skrbel za dninarje. Iz njih izvemo za vsa kmečka in druga opravila, ki so tedaj potekala na Majdičevi posesti, pa tudi, da je bil Igranc Gorenjc aktiven član telovadnega društva Orli iz Mengša. Majdičevo posest je po smrti Petra Majdiča leta 1930 prevzela njegova hči **Milena Majdič**, ki se je poročila s sudetskim Nemcem Rihardom Bohmom (izg. Bem), direktorjem tovarne Induplati. Industrijska proizvodnja v Jaršah je konec tridesetih let dosegla vrhunec, poleg tega pa je tudi posest Majdičevim prinašala dodaten dobiček. Med drugo svetovno vojno je delo v tovarni in na posesti (kljub sabotажam delavcev in partizanov ter kljub težavam pri nabavi surovin in pomožnega materiala) teklo dalje. Po koncu vojne leta 1945 se je družina Milene Majdič por. Bohm zaradi groženj nove oblasti izselila, najprej v Avstrijo, nato pa v Brazilijo. Majdičeva graščina, hlevi in ostala poslopja so bila nacionalizirana in kot družbena lastnina dana v uporabo tovarni Induplati. Majdičeva graščina je bila kasneje preurejena v gostinski obrat Majčev dvor, na mestu nekdanjih hlevov pa so zgradili veliko sindikalno dvorano, v kateri so se po vojni odvijale številne kulturne prireditve. Nekdanja Majdičeva posest poznavalcem še danes nudi številne sledi nekdanjih časov. Ker pa je danes denacionalizirana, se bo verjetno v bližnji prihodnosti njena namembnost še spreminjala.

Raziskovalna naloga s področja etnologije

ŽIVLJENJE IN DELO V OSOLINOVEM MLINU V SREDNJIH JARŠAH

Avtorici: **Maja Grujič in Andreja Jeretina**, 9. razred devetletke
Mentorica: **Vilma Vrtačnik Merčun**, prof. geogr. in soc.

POVZETEK

Ker bodo Osolinov mlin v bližnji prihodnosti podrli, sva si za cilj raziskovalne naloge zastavili raziskati tiste značilnosti in drobce iz življenja tega mlina, ki do sedaj še niso bili raziskani ali zapisani. Opuščen mlin sva natančno premerili in narisali skice posameznih prostorov, ki se nahajajo v treh etažah, vse naprave pa sva fotografirali in popisali. Osolinov mlin je po nacionalizaciji leta 1948 deset let obratoval v okviru Mlinske industrije Domžale, nato deset let kot samostojni Kmečki mlin Jarše, od leta 1968 dalje pa v okviru Kmetijskega poskusnega centra Jablje. Po denacionalizaciji leta 1995 so ga prevzeli potomci Mihaela Osolina in v njem mleli do oktobra 2000. V prvem obdobju so delavci v njem delali v treh izmenah, mlin pa se ni ustavil niti ob nedeljah. Kasneje je obratoval v eni ali dveh izmenah, vedno pa so se prilagajali potrebam strank. V mlinu so z mlinskimi stroji upravljali strojniki ali vahtarji, kot so jim rekli, žito in moko pa so pretovarjali delavci (pravili so jim rezerva), ki so bili zadolženi tudi za polnjenje in tehtanje vreč z moko. Do leta 1975 je imel mlin povratno meljavo, ki je od strojnikov zahtevala veliko znanja in pazljivosti, da so lovili zdrobe in jih vračali v valjčne stroje v ponovno mletje, dokler niso namleli moke. Pri avtomatski meljavi pa je mletje teklo samo od sebe. Delavci v Osolinovem mlinu so si med seboj pomagali in se vedno dobro razumeli. Žito in moko so tehtali pred strankami, zato se te niso

pritoževale. Ker so žito takoj zamenjavali za moko, so bili bolj konkurenčni od ostalih mlinov v okolici. Ti so zato kmalu po drugi svetovni vojni propadli.

Raziskovalna naloga s področja etnologije

NAJLJUBŠE IGRAČE OTROK TREH GENERACIJ

Avtorji: Monika Adler, Tjaša Jerman in Matic Mestek

Mentorica: Vilma Vrtačnik Merčun, prof. geogr. in soc.

POVZETEK

Cilj raziskovalne naloge je bil ugotoviti, kako se igračke naših starih staršev in staršev razlikujejo od naših najljubših igračk. V ta namen smo anketirali 60 oseb vseh treh generacij, enako število moških in žensk. Ugotavljamo, da se v zadnjem času tako pri fantkih kot pri deklicah bolj kot avtomobilčki in punčke uveljavljajo živalske igračke. Otrokom vseh generacij so največ igračk podarili njihovi starši in so jih dobili večinoma za rojstni dan. Skoraj vsi otroci so dobivali igračke tudi ob posebnih priložnostih, na primer za Miklavža ali Božička. Pri otrocih mlajše generacije pa opažamo, da so veliko najljubših igračk dobili že ob rojstvu. Po pričakovanjih se je pokazalo, da je bilo več igračk otrok starejše generacije narejenih doma (70 %), v zadnjih desetletjih pa je večina igračk kupljenih v trgovinah. Fantovske igračke starejše in srednje generacije so bile večinoma iz lesa, po letu 1985 pa prevladujejo fantovske igračke iz blaga in plastike. Dekliške igračke starejše generacije so bile večinoma punčke iz blaga, pojavljajo pa se tudi punčke iz

porcelana, kakršnih kasneje ne zasledimo več. Deklice srednje in mlajše generacije so imele najpogosteje igračke iz pliša. Dečkih starejše in srednje generacije so z igračko prevažali stvari ali jo vlekli za vrvico, služila pa jim je predvsem za zabavo in igro. Deklice starejše in srednje generacije so se najpogosteje s svojimi punčkami igrale družino, igračka pa je bila njihov otrok. Otrokom mlajše generacije je bila najljubša igračka prijateljica pri spanju. Veliko anketirancev je svojo najljubšo igračko podarilo mlajšim sorodnikom, nekateri jo še vedno hranijo, drugi pa so jo vrgli v smeti. Sklepamo, da to dejstvo ni odraz potrošništva, pač pa bolj posledica tega, da je bila njihova najljubša igračka res precej »iztrošena«.

Raziskovalna naloga s področja sociologije

ŽENSKE V ISLAMU DANES IN OHRANJANJE VERSKE TRADICIJE MUSLIMANSKIH PRISELJENCEV V SLOVENIJI

Avtorici: Tina Hribar in Jasmina Alagić, 9. razred devetletke

Mentorica: Vilma Vrtačnik Merčun, prof. geogr. in soc.

POVZETEK

Cilj raziskovalne naloge je bil preučiti enakopravnost muslimanskih žensk z moškimi v vsakdanjem zasebnem življenju in ugotoviti, ali muslimanski doseljenci v Sloveniji ohranjajo svojo versko tradicijo. Vsi najini muslimanski anketiranci živijo na območju Jarš in Rodice pri Domžalah in so se priselili iz Bosne in Hercegovine. Rezultati anket so pokazali, da pri delitvi dela v

družinah ni bistvenih razlik med slovenskimi in muslimanskimi družinami. Potrdila se je večja demokratičnost pri odločanju v družinah v primerjavi z bolj patriarhalnim tipom odločanja v družinah njihovih staršev. Versko tradicijo oblačenja uresničujejo predvsem pri molitvi in ob islamskih praznikih, ne pa v vsakdanjem družbenem življenju med nemuslimani. Ohranjanje verske tradicije se najbolje odraža v izpolnjevanju petih stebrov islama. Ugotavlja, da se večina anketirancev dokaj natančno drži teh verskih obveznosti. To velja povsem za izpoved vere ali »šahado«, ki jo izrečejo zelo pogosto, večinoma pri molitvi ali takrat, ko se jim kaj lepega zgodi. Zapovedano molitev petkrat na dan onemogoča nač in življenja v Sloveniji. Zaradi tega molijo večinoma zvečer. Dosledno se držijo posta v dnevnem času meseca ramadana in ob koncu posta zelo slavnostno praznujejo veliki bajram, največji islamski praznik. Vsi muslimanski priseljenci spoštujejo obvezno dajanje miloščine ali »zakat«, ki ga uresničujejo tako, da darujejo denar revnim ljudem ali humanitarnim organizacijam. Nihče od anketiranih še ni bil na romanju v Meki, čeprav si tega vsi želijo. V času romanja vsi praznujejo mali bajram. Vera in ohranjanje verske tradicije jim zelo veliko pomeni, saj pri Bogu vedno lahko najdejo oporo in nasvet, predvsem pa jih spodbuja, da spoštujejo svoje starše, sorodnike in vse soljudi.